

**Jaarverslag 2016 / 2017
en onderzoeksprogramma 2018**

Rekenkamercommissie
Waterschap Aa en Maas

's-Hertogenbosch, 16 februari 2018
Versie: Definitief

Inhoudsopgave

Inleiding		2
Hoofdstuk 1	Uitgevoerde onderzoeken	3
Hoofdstuk 2	(Spotdag) digitale dienstverlening	4
Hoofdstuk 3	Onderzoek baggeren	5
Hoofdstuk 4	Vooronderzoek grondverwerving.....	7
Hoofdstuk 5	Onderzoeksprogramma 2018.....	8
Hoofdstuk 6	Groslijst.....	9
Colofon		10

Inleiding

In de vergadering van het algemeen bestuur van 11 december 2015 is de rekenkamercommissie opnieuw ingericht, is de nieuwe verordening vastgesteld en zijn de interne leden benoemd. Op 8 april 2016 zijn de externe leden benoemd.

Op 17 oktober 2016 heeft de rekenkamercommissie haar onderzoeksprogramma voor 2016 en 2017 vastgesteld en aangeboden aan de AB-vergadering van 18 november 2016. In dit document wordt verslag gedaan van de activiteiten en resultaten van de rekenkamercommissie over de jaren 2016 en 2017.

In 2016 heeft de rekenkamercommissie 4 maal vergaderd en in 2017 is zij 5 maal ter vergadering bijeen geweest. De rekenkamercommissie beschikt niet over een eigen budget, noch ontvangen de leden, met uitzondering van beide externe leden, een presentievergoeding. Wel krijgen alle leden de reiskosten vergoed. Voor het uitvoeren van de onderzoeken heeft de rekenkamercommissie een volledig beroep gedaan op de onderzoekscapaciteit binnen de organisatie, er is geen gebruik gemaakt van externen.

Vanuit de organisatie is alle medewerking aan de onderzoeken verleend, met vrije toegang tot alle van belang zijnde informatie en medewerking van sleutelfunctionarissen en andere betrokkenen in de organisatie.

De rekenkamercommissie bestaat uit vijf leden, waarvan drie leden uit het Algemeen Bestuur en twee externe leden.

De interne leden zijn:

- De heer drs. ir. R.T.M. Bots (plaatsvervangend voorzitter)
- De heer J.W. van der Dussen
- Mevrouw ir. A.J. van Reeuwijk

De externe leden zijn:

- Mevrouw drs. J.M.A. Jong
- De heer drs. G.T. Schermers (voorzitter)

De rekenkamercommissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris.

Voor de meer algemene achtergrond informatie, zoals de doelstelling van de rekenkamercommissie, de verordening en het reglement van orde wordt verwezen naar de website van **waterschap/rekenkamercommissie**¹.

De rekenkamercommissie heeft ook in 2017 een groslijst bijgehouden van mogelijke onderzoeksonderwerpen. In november heeft de rekenkamercommissie een overleg georganiseerd, waarbij alle leden van het Algemeen Bestuur afgevaardigd per fractie, gevraagd zijn suggesties voor onderzoeksonderwerpen aan te dragen. Op basis van deze inbreng en de onderwerpen op groslijst heeft de rekenkamercommissie het onderzoeksprogramma voor 2018 vastgesteld.

Ten behoeve van de samenhang, is het onderzoeksprogramma 2018 gecombineerd met het jaarverslag over 2016 én 2017, en wordt het als één document uitgegeven.

¹ <https://www.aaenmaas.nl/pagina/over-aa-en-maas/bestuur/samenstelling-bestuur/commissies/rekenkamercommissie.html>

Hoofdstuk 1 Uitgevoerde onderzoeken

In 2016 / 2017 zijn een vooronderzoek, resulterend in een rekenkamerbrief, en een onderzoek uitgevoerd. Verder had de rekenkamercommissie het voornemen tot deelname aan de Spotdag digitale dienstverlening georganiseerd door de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) en de Algemene Rekenkamer en heeft de rekenkamercommissie voor twee potentiële onderwerpen een onderzoeksverkenning uitgevoerd. Deze verkenningen hebben niet geleid tot nader rekenkameronderzoek.

Onderzoeken

Onderwerp	Toelichting
1 (Spotdag) digitale dienstverlening (gereed eerste kwartaal 2017)	De NVRK organiseerde samen met de Algemene Rekenkamer op 10 oktober 2016 een zogenaamde "Spotdag", waarbij de ervaringen van burgers zijn gepeild bij het indienen van een digitale melding. Hoewel de rekenkamercommissie van Aa en Maas zich voor de Spotdag heeft aangemeld bleek tijdens de voorbereiding dat het waterschap ten tijde niet beschikte over de mogelijkheid voor het digitaal indienen van een melding. Daarnaast gaf de rapportage "Meting aanbod digitale dienstverlening 2015" ² van Deloitte – waarin de stand van zaken van digitale dienstverlening in het kader van het overheidsbrede programma Digitaal 2017 is getoetst – aan dat waterschap Aa en Maas in 2015 als het op één na slechtste waterschap heeft gescoord op digitale dienstverlening. De rekenkamercommissie wilde graag weten hoe Aa en Maas ultimo 2016 scoorde met de digitale dienstverlening; mede in het licht van de verplichting in 2017.
2 Baggeren (gereed tweede kwartaal 2017)	Baggeren is een kerntaak van het waterschap en daarmee een belangrijk thema om onderzoek naar te doen. Ook zijn er hoge kosten gemoeid met (regulier) baggeren en het wegwerken van achterstanden. De rekenkamercommissie wilde inzicht in de beleidsruimte die het waterschap heeft en de keuzes die daarbinnen zijn gemaakt betreffende inrichtingsmaatregelen en de invloed daarvan op de kosten van baggeren. Ook welke afwegingen hieraan ten grondslag liggen en welke prioriteiten gegeven worden aan kwantitatief versus kwalitatief baggeren. Centrale onderzoeksvraag: "Op welke wijze geeft Aa en Maas invulling aan de kerntaak op het gebied van baggeren? Wat is het beleid en hoe verloopt de uitvoering?"
3 Grondverwerving (vooronderzoek 2017)	Door grondverwerving probeert het waterschap haar beleidsdoelen te realiseren. Onder andere vanwege de financiële belangen en het belang van grondverwerving als middel om beleidsdoelen te realiseren, achtte de RKC het belangrijk inzicht te verkrijgen in de vraag of en in hoeverre het geformuleerde grondbeleid en het proces van verwerving tot de gewenste resultaten leidt. Hierbij is onder andere ook gekeken naar mogelijke alternatieve instrumenten, samenwerkingsmogelijkheden en de prijsontwikkeling van grond.

Nazorg

Naast nieuwe onderzoeken wordt jaarlijks middels nazorgonderzoeken de status getoetst van door het DB toegezegde acties. De nazorg op de onderzoeken van de rekenkamercommissie in de vorige samenstelling (voor 2016) is door de commissie zelf afgerond. Hierdoor zijn er geen openstaande acties uit eerdere onderzoeken die nog nazorg behoeven.

² <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/meting-aanbod-digitale-dienstverlening-2015-eindrapport-meting-aanbod-medeoeverheden-2015/>

Hoofdstuk 2 (Spotdag) digitale dienstverlening

Inleiding

De rekenkamercommissie van Aa en Maas is lid van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK). In 2016 organiseerde de NVRK in samenwerking met de Algemene Rekenkamercommissie op 10 oktober 2016 voor de eerste keer de zogenoemde 'Spotdag', waarin rekenkamer(commissie)s samen één dag de straat op gaan om een specifiek onderwerp in kaart te brengen (te 'spotten').

In 2016 was het onderzoeksonderwerp digitale dienstverlening van de overheid, waarbij de ervaringen van burgers zijn gepeild bij het indienen van een digitale melding. Het kabinet-Rutte/Asscher had de ambitie om de dienstverlening aan burgers en bedrijven te verbeteren. In 2017 zouden burgers en bedrijven digitaal hun zaken met de overheid moeten kunnen afhandelen. Daarbij geldt het uitgangspunt 'digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet'³.

Bevindingen verkenning

Uit een verkenning van het onderwerp bij waterschap Aa en Maas bleek dat het waterschap niet beschikte over de mogelijkheid om een melding digitaal in te dienen, waardoor het voor het waterschap niet zinvol / mogelijk was om met aan de Spotdag deel te nemen. Tevens bleek dat de rapportage "Meting aanbod digitale dienstverlening 2015" van Deloitte – waarin de stand van zaken van digitale dienstverlening in het kader van het overheidsbrede programma Digitaal 2017 is getoetst – aangaf dat waterschap Aa en Maas in 2015 als het op één na slechtste waterschap heeft gescoord op digitale dienstverlening. De rekenkamercommissie wilde daarom graag weten hoe Aa en Maas in meting van 2017 zou scoren met de digitale dienstverlening; mede in het licht van de verplichting in 2017.

Onderstaand worden de scores van Aa en Maas weergegeven voor digitale beschikbaarheid en digitale volwassenheid in de jaarrapportages van Deloitte voor de jaren 2015, 2016 en 2017. Duidelijk is dat waterschap Aa en Maas in 2017 een grote sprong voorwaarts heeft gemaakt, waardoor nader onderzoek door de rekenkamercommissie naar verwachting geen meerwaarde zal leveren.

Score waterschap Aa en Maas

Jaar	Score digitale beschikbaarheid	Score digitale volwassenheid
2015	Niet gerapporteerd	55% (22 ^e plaats)
2016	67% (22 ^e plaats)	57% (22 ^e plaats)
2017	100% (gedeeld 1 ^e plaats)	90% (gedeeld 8 ^e plaats)

Digitale beschikbaarheid

Digitale beschikbaarheid is een wijze om uit te drukken of producten en diensten in digitale vorm worden aangeboden door de betreffende overheidsorganisaties. In 2017 is de gemiddelde score van digitale beschikbaarheid van de waterschappen 91%. Deze score ligt 2% hoger dan de score van 2016 (89%).

Digitale volwassenheid

Digitale volwassenheid is een wijze om uit te drukken in hoeverre er sprake is van een geavanceerde digitale toepassing. Hiervoor worden 4 niveaus van volwassenheid onderscheiden. De waterschappen scoren gemiddeld 87% op digitale volwassenheid in 2017. Dit is een stijging ten opzichte van 2016 toen de gemiddelde score 83% was.

³ zie www.digitaleoverheid.nl/digitaal-2017/inleiding

Hoofdstuk 3 Onderzoek Baggeren

Inleiding en onderzoeksvraag

Eind 2016 is de rekenkamercommissie gestart met een onderzoek naar Baggeren. Het eindrapport is op 22 mei 2017 gepresenteerd aan het Dagelijks bestuur. Op 27 juni 2017 is het definitieve rapport, inclusief zienswijze van het Dagelijks bestuur, opgeleverd, waarna het is behandeld in de commissie watersysteembeheer van 14 september en het AB van 6 oktober 2017.

De centrale onderzoeksvraag luidde: *Op welke wijze geeft Aa en Maas invulling aan de kerntaak op het gebied van baggeren? Wat is het beleid en hoe verloopt de uitvoering?*

De rekenkamercommissie wilde inzicht in de beleidsruimte die het waterschap heeft en de keuzes die daarbinnen zijn gemaakt betreffende inrichtingsmaatregelen. Ook wilde de rekenkamercommissie meer zicht op de invloed daarvan op de kosten van baggeren.

De rekenkamercommissie heeft een bijdrage willen leveren aan het beter faciliteren en optimaliseren van het groot onderhoud van het watersysteem. Het doel van het onderzoek was het vergroten van het inzicht in de mate waarin uitvoering van de baggerwerkzaamheden voldoet aan de wettelijke kaders en bestuurlijke eisen en de mate van doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitvoering.

Voor het onderzoek is een normenkader opgesteld, waaraan de praktijk is getoetst.

Hoofdconclusie

Gezien vanuit de opdracht die de uitvoeringsorganisatie heeft gekregen, voldoet de organisatie aan de beleidsruimte zoals vermeld in de huidige beleidsnota waterbodembeleid, namelijk het op leggerafmetingen brengen van de waterlopen, binnen de financiële, organisatorische en overige kaders die gesteld zijn. Grote kanttekening hierbij is dat de belangrijkste basis waarop het beleid is gebaseerd, namelijk de huidige legger, tekortkomingen kent. Dit leidt tot een vertekend beeld van de baggerachterstand en tot discutabele risico-inschattingen en prioriteitstellingen. Het huidige ontwerp van het watersysteem, vertaald in de huidige legger, houdt onvoldoende rekening met veranderende klimaatomstandigheden, wensen van gebruikers (GGOR) en eisen ten aanzien van het verbeteren van de ecologie en chemische waterkwaliteit (KWR). De oorzaak hiervan zit in het ontbreken van een – in voldoende mate uitgewerkte – toekomstgerichte integrale visie op het watersysteem. De districten hebben de klus die van hen gevraagd werd serieus opgepakt en moeten daar vooral ook mee doorgaan, echter niet zonder oog te blijven houden voor bestaande en nieuwe mogelijkheden voor verbetering en daar samen met anderen energie in te blijven steken.

Hoofdaanbevelingen, DB zienswijze en nawoord rekenkamercommissie

aanbeveling	DB zienswijze	nawoord RKC
Maak integrale visie en toekomstig ontwerp.	Parallel of aansluitend aan de NBW toetsing in 2018. DB verzoekt ambtelijke organisatie hiervoor een concrete aanpak uit te werken.	
Pas de huidige legger op onderdelen al aan het toekomstig ontwerp aan.	Legger kan pas toekomstgericht zijn als de feitelijke inrichting van het watersysteem toekomstgericht is. Pas na feitelijke aanpassingen van het watersysteem wordt de legger van de betreffende waterloop aangepast.	De rekenkamercommissie bedoelt een nieuw ontwerp van het watersysteem gebaseerd op visie op het watersysteem / streefbeeld. In de huidige legger kan bijvoorbeeld al gekeken worden naar waterloop-specifieke ingreepmaten.
Verbeter de berekening van de achterstanden.	Is gepland (belegd in Update CGO 2016-2021).	
Maak integrale onderhoudsafwegingen.	Is gepland (belegd in Assetmanagement Weer een uitdaging).	
Leer en verbeter continu. Leg per waterloop beter vast welke onderhoudsaanpak is gekozen en waarom en welk resultaat er verwacht wordt.	Is gepland (belegd in GisRatio).	

Het algemeen bestuur heeft op 6 oktober 2017 de aanbevelingen van de rekenkamercommissie overgenomen.

De rekenkamercommissie zal periodiek zorg dragen voor een follow-up op dit rapport (nazorg), waarin wordt nagegaan wat de stand van zaken is van de aanbevelingen en de door het dagelijks bestuur in haar zienswijze gedane toezeggingen. In het jaarverslag van de rekenkamercommissie zal hierover worden gerapporteerd.

Hoofdstuk 4 Vooronderzoek grondverwerving

In het onderzoeksprogramma 2016/2017 van de rekenkamercommissie is het onderwerp grondverwerving opgenomen met als onderzoeksomschrijving:

“Door grondverwerving probeert het waterschap haar beleidsdoelen te realiseren. Onder andere vanwege de financiële belangen en het belang van grondverwerving als middel om beleidsdoelen te realiseren, acht de rekenkamercommissie het belangrijk inzicht te verkrijgen in de vraag of en in hoeverre het geformuleerde grondbeleid en het proces van verwerving tot de gewenste resultaten leidt. Hierbij wordt onder andere ook gekeken naar mogelijke alternatieve instrumenten, samenwerkingsmogelijkheden en de prijsontwikkeling van grond.”

Ter nadere verkenning van het onderwerp heeft de rekenkamercommissie een kort verkennend vooronderzoek (bureauonderzoek) uitgevoerd, op basis waarvan de rekenkamercommissie tot de **conclusie** komt dat een onderzoek van de rekenkamercommissie in de voorgestelde richting weinig meerwaarde zal opleveren. De grote knelpunten voor grondverwerving – in relatie tot de ambitie van het waterschap – zijn reeds in beeld. Eveneens is er een aantal mogelijke oplossingen in beeld om de slagkracht van grondverwerving te vergroten.

De rekenkamercommissie constateert op basis van het dossieronderzoek echter wel dat er nog veel onduidelijkheid is hoe de voorgestelde oplossingen (concreet) vorm gaan krijgen en vraagt zich af of deze toereikend zijn om de ambities waar te kunnen maken, gezien de grondbeschikbaarheid enerzijds en de beperkte financiële middelen anderzijds. De constatering is in een rekenkamerbrief vastgelegd.

Op verzoek van de rekenkamercommissie heeft het dagelijks bestuur de rekenkamerbrief van 10 juli 2017 doorgeleid naar het algemeen bestuur, waar de brief ter kennisgeving is aangenomen.

Hoofdstuk 5 Onderzoeksprogramma 2018

Onderzoek

De rekenkamercommissie is in 2018 voornemens het onderwerp ‘samenwerken’ in brede zin op te pakken met daarbij een specifieke nadere (ex ante) uitwerking van de governance van samenwerking van het waterschap op het terrein van klimaatadaptatie.

Het waterschap werkt voor het behalen van haar doelstellingen samen met diverse partijen. Naast verbonden partijen, waarvan de governance en rapportage aan het algemeen bestuur conform de Nota verbonden partijen uit 2011 en de besluitvorming daaromtrent wordt uitgevoerd, zijn er diverse samenwerkingsverbanden waarvan de governance niet expliciet is geregeld. Voorbeelden hiervan zijn Agrifood Capital, Innovatiehuis de Peel en werkeenheden As50+, Land van Cuijk, Meijerij en Peelgemeenten.

De rekenkamercommissie wil graag weten aan welke samenwerkingsverbanden en –vormen het waterschap deelneemt en hoe de governance daarvan is georganiseerd. Specifiek wordt daarbij ingezoomd op samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie.

Daarnaast gaat de rekenkamercommissie een quick scan uitvoeren naar het proces van klachten en meldingen. Aan de hand van het rapport ‘Klachten, meldingen en bezwaren’ van de rekenkamercommissie van waterschap De Dommel zal worden getoetst of er bruikbare leerpunten zijn voor het proces ‘klachten en meldingen’ bij Aa en Maas. Aangezien het proces klachten en meldingen recentelijk bij Aa en Maas is herzien en momenteel wordt geïmplementeerd is een uitgebreid rekenkameronderzoek vooralsnog niet wenselijk.

Nazorg

In 2016 en 2017 is het onderzoek ‘Baggeren’ uitgevoerd. Het rapport is op 6 oktober 2017 in het algemeen bestuur besproken, waarbij zij de aanbevelingen van de rekenkamercommissie heeft overgenomen. In de tweede helft van 2018 zal de eerste nazorg op dit onderzoek plaatsvinden.

Hoofdstuk 6 Groslijst

Conform het 'Reglement van orde van de Rekenkamercommissie' wordt een groslijst bijgehouden met potentiële onderzoeksonderwerpen.

Het betreft een niet uitputtende lijst, welke aangevuld kan worden met onderwerpen welke hoog op de agenda staan van het bestuur.

Onderwerp		Toelichting ⁴
1	Waterkeringstaak	Onderzocht in 2012 door RKC AGV (Berenschot). Vraagstelling: Op welke wijze geeft het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht invulling aan haar kerntaak op het gebied van veilige waterkeringen? Met andere woorden: Wat is het beleid en hoe verloopt de uitvoering in de praktijk? Het onderzoek richt zich op beleid en uitvoering van zowel de primaire als regionale keringen. Het gaat daarbij om preventie van overstromingen door het op orde houden en brengen van de waterkeringen en het beheersen van risico's bij overstromingen door te sturen op de ruimtelijke inrichting.
2	Waterschapspeil	Waterschapspeil is een bedrijfsvergelijking tussen waterschappen die periodiek wordt uitgevoerd. Verwonderpunten uit deze bedrijfsvergelijking kunnen aanleiding vormen voor selectie van onderzoeksonderwerpen voor de rekenkamercommissie.
3	Meldingen, klachten en bezwaren	Op welke wijze gaat waterschap Aa en Maas om met de afhandeling van meldingen over de openbare ruimte, bezwaarschriften tegen genomen besluiten en klachten over de bejegening door ambtenaren of bestuurders, met het oog op het geven van inzicht in de mate waarin de huidig geldende procedures en de gehanteerde werkwijze effectief zijn bij het afhandelen van meldingen, klachten en bezwaren.
4	Evaluatie grote projecten	De evaluatie bestaat uit het beoordelen in welke mate de uitgangspunten en beoogde resultaten die ten grondslag lagen aan de businesscase van het betreffende grote project zijn gerealiseerd (rendement). Als voorbeeld wordt gedacht aan het project rwzi 's-Hertogenbosch en grote dijkverbeteringsprojecten (HWBP).
5	Klimaatneutraliteit van het waterschap	Het waterschap heeft in het AB van 17 november 2017 de ambitie uitgesproken om in 2030 energieneutraal te zijn. Zijn de doelen helder benoemd, wat is de stand van zaken?

De onderzoeksonderwerpen zijn afgestemd met het ambtelijke onderzoeksprogramma om overlap van onderzoeken te voorkomen.

⁴ Hierbij is tevens gekeken naar onderzoeken van andere waterschaps-rekenkamercommissies om enerzijds daarvan te leren, anderzijds mogelijk vergelijkingen te kunnen maken. Om die reden zijn (onderzoeken van) andere waterschappen genoemd.

Colofon

Jaarverslag 2016 en 2017 Onderzoeksprogramma 2018

Opdrachtgever

Rekenkamercommissie

Status

Definitief

Auteur

Rekenkamercommissie

gecontroleerd door

Rekenkamercommissie

vrijgegeven door

Rekenkamercommissie

's-Hertogenbosch, 16 februari 2018

Secretariaat

Alle stukken, bestemd voor de rekenkamercommissie, worden via het postadres van het waterschap of het e-mailadres aan de secretaris van de commissie gezonden.

Waterschap Aa en Maas
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch
tel 073 615 66 66
fax 073 615 66 00

info@aaenmaas.nl
www.aaenmaas.nl

© waterschap Aa en Maas. Alle rechten voorbehouden